

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของผู้บริโภคกับฉลากคาร์บอน

ภาวะโลกร้อนเป็นปัญหาที่มนุษยชาติมีส่วนในการสร้างขึ้นนอกเหนือจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในชั้นโทรโปสเฟียร์ (Troposphere) ซึ่งอยู่สูงจากพื้นโลกเกือบ 12 กิโลเมตรส่งผลกระทบต่อ การลดลงของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดอันตรายโดยอ้อมต่อชีวิตและสุขภาพของมวลมนุษยชาติ รัฐในฐานะผู้นำประเทศในการบริหารจัดการให้ประเทศมุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ย่อมมีภารกิจสำคัญในการปกป้องคุ้มครองดูแลประชาชนให้ได้รับความอยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีพร้อม ๆ กับมีหน้าที่พิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติด้วยไปในคราวเดียวกันตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

ด้วยเหตุนี้ ฝ่ายบริหารจึงได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ขึ้นในปีพ.ศ. 2550 และในปี พ.ศ. 2551 เริ่มมีโครงการฉลากคาร์บอนภาคสมัครใจ จึงมีผู้ประกอบการบางรายเท่านั้นที่แสดงฉลากคาร์บอน ทำให้กลุ่มผู้บริโภคอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ทราบและไม่ก่อให้เกิดกระบวนการตัดสินใจที่จะเลือกผลิตภัณฑ์ที่อาจมีส่วนในการร่วมแก้ไขและบรรเทาปัญหาภาวะโลกร้อน

1. ปัญหาสิทธิการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค

ต่อการเลือกสินค้าฉลากคาร์บอน

ตัวแปรสำคัญที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ ประชาชน (Public) หรือผู้บริโภค (Consumer) การที่ผู้บริโภคไม่สามารถรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ย่อมทำให้การแก้ไขปัญหาคาร์บอนเพิ่มขึ้นของภาวะโลกร้อน กระทำ

ได้ยาก การที่ผู้ประกอบการส่วนหนึ่งยังไม่มี การแสดงฉลากคาร์บอน จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ ผู้บริโภคไม่สามารถที่จะใช้สิทธิในการเลือกบริโภคสินค้าที่มีคาร์บอนต่ำหรือ เลือก สินค้าที่มีการปรับปรุงกระบวนการผลิต การกระทำดังกล่าวของผู้ประกอบการจึงเป็น การทำให้สิทธิที่ผู้บริโภคจะแสดงการมีส่วนร่วมถูกจำกัด ไม่อาจแสดงความคิดเห็นขอ บร่วมในระดับที่แตกต่างตามหลักการที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2535 และตามความมุ่งหมายในพิธีสารเกียวโต ซึ่งมาตรการในการใช้ฉลากสิ่งแวดล้อม ที่บ่งบอกถึงปริมาณค่าคาร์บอนไดออกไซด์ ที่เกิดจากกระบวนการผลิต เป็นสิ่งหนึ่งที่ข้อกำหนดในพิธีสารเกียวโต กำหนดให้ ประเทศภาคีสมาชิก ชอบที่จะกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดวิธีการ ในการลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุง รักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร อย่างสมดุล พร้อมทั้งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 85 อีกด้วย แต่จากสภาพความเป็นจริงผู้บริโภคก็ยังไม่เกิด การมีส่วนร่วมและยังคงถูกเอาเปรียบในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่อาจส่งผลกระทบต่อ คุณภาพชีวิต จากกระบวนการผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดมลพิษของผู้ประกอบการ โรงงาน- อุตสาหกรรมต่าง ๆ

ฉะนั้น คุณภาพชีวิตของประชาชนผู้บริโภคจะดีหรือไม่ จึงควรให้ความตระหนัก ถึงสิทธิในการที่ผู้บริโภคจะได้มีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วย โดย การรับข้อมูลที่แท้จริงและเป็นธรรม ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 61 กำหนดให้สิทธิ ผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียน เพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหายกับทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิ ผู้บริโภค

ปัจจุบันภาวะโลกร้อนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และมีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ยืนยันสาเหตุและแสดงผลกระทบแล้วมากมาย เช่น อุณหภูมิโลกที่ร้อนขึ้น การแพร่ กระจายของเชื้อโรค การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล การลดลงของแหล่งทรัพยากร- ชีวภาพ เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของ

ผู้บริโภครวมทั้งสินค้าที่ต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีมลพิษ เมื่อปรากฏว่าในกระบวนการผลิตสินค้าของผู้บริโภค คือส่วนหนึ่งของการก่อปัญหาดังกล่าว การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในมาตรา 43 กำหนดให้บุคคลหรือนิติบุคคลมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขัน ข้อกำหนดในมาตรานี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจอย่างใดก็ได้ตามความประสงค์ภายใต้ระบบการค้าอย่างเสรี เว้นแต่ผู้ประกอบการอาจถูกจำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือ เศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบ การประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

เมื่อวิเคราะห์จากบทบัญญัติดังกล่าว ในกรณีที่รัฐเห็นว่าการผลิตสินค้าของผู้ประกอบการเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคและก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายต่อชุมชนคนหมู่มาก ซึ่งหากไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจำกัดการประกอบธุรกิจเช่นว่า จะเกิดผลเสียหายมากกว่าที่จะเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ กฎหมายจึงมีบทบาทในการจำกัดสิทธิบางประการของผู้ประกอบการ เช่น กรณีของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการปล่อยมลพิษออกสู่ภายนอกโรงงาน กำหนดให้ต้องมีมาตรการควบคุมสารพิษ และกำหนดชำระค่าปรับ ในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ที่มีการแจ้งเตือนซึ่งหากยังไม่ปฏิบัติตามอาจมีคำสั่งให้ปิดโรงงานเสียก็ได้

ฉะนั้น มาตรการทางกฎหมายจึงมีส่วนสำคัญในการกำหนดให้ผู้ประกอบการเกิดหน้าที่รับผิดชอบต่อการจัดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากกระบวนการผลิตจากรายงานบัญชีก๊าซเรือนกระจกแห่งชาติ พ.ศ. 2543 ฉบับที่ 2 (ตารางที่ 1) ภาคพลังงาน มีปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มากเป็นอันดับหนึ่ง ถึง 159.39 Mt CO₂ eq คิดเป็นร้อยละ 69.6 ของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์รวม และอันดับสองคือ ภาคการเกษตร มีปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 51.88 Mt CO₂ eq คิดเป็นร้อยละ 22.6 ของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์รวม และในอันดับที่สามคือ

ภาคการผลิตในอุตสาหกรรมซึ่งมีปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 16.39 Mt CO₂ eq คิดเป็นร้อยละ 7.2 ของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์รวม ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าจากสถิติดังกล่าว ภาคธุรกิจที่น่าจะมีการสนับสนุนให้มีการประเมินค่าคาร์บอนไดออกไซด์มากที่สุด คือ ภาคกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรม สามารถดำเนินการได้ควบคู่กับการใช้วิธีการประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Assessment--LCA) โดยเฉพาะภาคธุรกิจด้านอาหาร ซึ่งจากการที่ได้ศึกษาปริมาณค่าคาร์บอนฟุตพริ้นท์ที่เกิด ขึ้นจากระบวน การผลิต (รายละเอียดค่าคาร์บอนฟุตพริ้นท์สำหรับผลิตภัณฑ์ ดูที่ภาคผนวก ก) สินค้าในกลุ่มอาหารที่มีสัดส่วนในการปล่อยค่าคาร์บอนที่สูง คือ กลุ่มของน้ำมันพืช กลุ่มของข้าว ซึ่งกลุ่มอาหารดังกล่าวถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงอยู่ของผู้บริโภคที่เป็นคนไทย เพราะข้าวจัดเป็นพืชทางเศรษฐกิจที่สำคัญ และคนไทยนิยมในการบริโภคข้าวอยู่แล้ว หากผู้ประกอบการมีการแสดงฉลากคาร์บอนตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (CSR) ผู้บริโภคย่อมได้รับประโยชน์จากการเลือกซื้อสินค้าที่มีส่วนร่วมในการบรรเทาภาวะโลกร้อน ในทางตรงกันข้ามหากไม่เกิดการเลือกสินค้าที่มีเครื่องหมายฉลากคาร์บอน ก็จะไม่เป็นการส่งสัญญาณผลักดันไปยังกลุ่มผู้ประกอบการให้ต้องมีการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและทำให้สังคมไร้การพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ด้วยเหตุผลดังกล่าว การไม่แสดงฉลากคาร์บอนจึงทำให้ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมและไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิในการรับรู้ข้อมูลตามกฎหมายอย่างสมบูรณ์ การที่ผู้บริโภคตกอยู่ภายใต้สังคมสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ ตกอยู่ในวิกฤติภาวะโลกร้อนย่อมก่อผลเสียหายและเป็นภัยต่อชีวิต ความเป็นอยู่ทั้งต่อตนเองและระบบนิเวศโดยรวมในสังคม รวมถึงความเสียหายระดับประเทศที่ประเมินค่าไม่ได้

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการขยายการมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงสิทธิผู้บริโภคให้มีการรับรู้ปริมาณของค่าคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากระบวนการผลิตโดยอาศัยการแสดงฉลากคาร์บอนที่ผลิตภัณฑ์ ภาครัฐควรมีการกระตุ้นเหมือนกับกรณีของการใช้สินค้าฉลากประหยัดไฟเบอร์ 5 ซึ่งผู้บริโภคจำนวนมากมีความเข้าใจรับรู้ และสนับสนุนการใช้สินค้านี้ดังกล่าวอย่างแท้จริง หรือแม้แต่การรณรงค์ให้ใช้สินค้าฉลากเขียว ปัจจุบันในส่วนราชการมีการออกระเบียบในการจัดซื้อจัดจ้างสินค้ามีฉลากเขียวเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้ร่วมลงนามในการคุ้มครองสภาพภูมิอากาศจึงควรมีการผลักดันให้สินค้าที่จำเป็นสำหรับผู้บริโภค ควรมีการเพิ่มเติมเครื่องหมายฉลากคาร์บอนมากขึ้น ซึ่งการนำเสนอข้อมูลค่าคาร์บอนยังมีความสัมพันธ์กับข้อกำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจ และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในเรื่องสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1998 (The Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters 1998 หรือ อนุสัญญาอาร์ฮุส (Aarhus Convention) ในมาตรา 4 ที่มีสาระสำคัญว่าคำขอให้เปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวกับการปล่อยสารมลพิษสารเคมีที่มีผลต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม จะต้องเปิดเผยต่อสาธารณชนภายใต้อนุสัญญานี้ ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวมีแนวโน้มในการบังคับให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental Information)¹ ที่เป็นข้อมูลค่าคาร์บอนก็ได้

นอกจากนี้ ความก้าวหน้าของกฎหมายภายในประเทศไทยอีกฉบับ คือ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญกับการรับรองสิทธิการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี และให้ถือเป็นหน้าที่ของบุคคลที่จะร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วย ดังที่ระบุไว้ในมาตรา 5 วรรคแรก² และในมาตรา 5 วรรคสอง³ กฎหมายฉบับนี้จึงรับรองให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลการดำเนินการใด ๆ ที่อาจมี

¹ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental Information) หมายถึง ข้อมูลทุกชนิดไม่ว่าจะอยู่ในรูปของข้อเขียน ภาพ เสียง อิเล็กทรอนิกส์ หรือรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้อง สถานภาพทางสิ่งแวดล้อมด้านอากาศ ภูมิอากาศ หรือ ข้อมูลสถานภาพทางสุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ แหล่งที่ตั้งทางวัฒนธรรมและสิ่งปลูกสร้างซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางสิ่งแวดล้อม

²พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550, มาตรา 5 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ”

³เรื่องเดียวกัน, มาตรา 5 วรรคสอง บัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการให้เกิดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมตามวรรคหนึ่ง”

ผลกระทบต่อสุขภาพ โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูล และจัดหาข้อมูลให้ประชาชนโดยเร็ว และในมาตรา 10 กำหนดว่าเมื่อเกิดกรณีที่จะ มีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนเกิดขึ้น หน่วยงานของรัฐที่มีข้อมูลเกี่ยวกับกรณี ดังกล่าวต้องเปิดเผยข้อมูลนั้นและวิธีป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพให้ประชาชนทราบ และจัดหาข้อมูลให้โดยเร็ว ซึ่งเนื้อความดังกล่าว สามารถนำไปปรับใช้กับกรณีของ การกำหนดมาตรการแสดงข้อมูลฉลากคาร์บอนในผลิตภัณฑ์ได้ เนื่องจากการแสดงค่า- คาร์บอนย่อมเป็นการขยายความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคและพิทักษ์สิ่งแวดล้อมให้มี สิ่งแวดล้อมที่ดีไปในคราวเดียวกันและยังเป็นการส่งผลให้เกิดความปลอดภัยในสุขภาพ ของผู้บริโภคที่เริ่มมีการกล่าวอ้างในกฎหมายคุ้มครองสุขภาพแห่งชาติแล้ว

ดังนั้นเมื่อกิจกรรมของมนุษย์เป็นการเร่งให้เกิดภาวะอุณหภูมิที่ร้อนขึ้น การแก้ไข ปัญหาอย่างหนึ่งที่จะต้องให้มนุษย์เป็นผู้ดำเนินการแก้ไข โดยแนวทางที่เกิดจากการใช้ มาตรการสมัครใจ (Voluntary Approach) คือ เสรีภาพประกอบกิจการใด ๆ ก็ได้ เสรีภาพ ในการโฆษณา เว้นแต่เป็นกิจการที่ต้องห้ามด้วยกฎหมาย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของ ประชาชน ทั้งนี้ในมาตรา 45 วรรคหนึ่ง⁴ ให้บุคคลมีเสรีภาพในการโฆษณา และสื่อ ความหมายโดยวิธีอื่น การแสดงข้อมูลการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ด้วยการใช้ ฉลาก จึงเป็นการใช้เสรีภาพประเภทหนึ่งของการใช้สื่อโฆษณาด้วย ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การแสดงข้อมูลตัวเลขของปริมาณค่าคาร์บอนไดออกไซด์ ที่เกิดจากกระบวนการผลิต ทั้งฉลากลดคาร์บอน (Carbon Reduction Label) และฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint Label) ไม่ใช่การกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของ ประชาชนและไม่เป็นข้อความที่ห้ามมิให้แสดง

⁴รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 45 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ...”

แม้ว่า การที่ผู้ประกอบการจะแสดงข้อมูลค่าคาร์บอนหรือไม่ จะเป็นสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของผู้ประกอบการโดยไม่เกิดความผิดในทางกฎหมายแต่ประการใด แต่ในแง่ของจริยธรรม คุณธรรม การธรรมาภิบาลสภาพภูมิอากาศ และการแสดงความรับผิดชอบร่วมต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ในการรักษาและแก้ไขภาวะโลกร้อน การไม่แสดงผลจากคาร์บอนน่าจะส่งผลกระทบต่อชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ในการดำรงอยู่ในสังคม กระทบต่อสิทธิในการดำรงอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เนื่องจากผลของมาตรการสมัครใจ ผู้ประกอบการจะไม่มี การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิต และยอมส่งผลนั้นไปปล่อยให้ เป็นสังคมที่กอบด้วยปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่สูง

ในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ไม่ได้ร่วมลงนามในพิธีสารเกียวโตก็ตาม แต่มลรัฐแคลิฟอร์เนียมีการพยายามผลักดันให้เกิดกลไกทางกฎหมายเพื่อแสดงความห่วงใยและร่วมรับผิดชอบในระดับที่แตกต่างต่อการคุ้มครองสภาพภูมิอากาศคือ การร่าง Carbon Labeling Act of 2009 ซึ่งร่างฉบับนี้แม้กำหนดให้ผู้ประกอบการใช้ความสมัครใจได้ แต่ก็ยังมีแนวโน้มที่อาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ โดยในร่างฉบับนี้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการรัฐฯ สามารถจะพัฒนาหลักเกณฑ์และข้อกำหนดการออกผลจากคาร์บอนที่เหมาะสมได้ แม้ว่า Carbon Labeling Act of 2009 ยังไม่มีการบังคับใช้อย่างเป็นทางการ แต่หากพิจารณาถึงมาตรการบังคับสำหรับผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ยานพาหนะ ปรากฏว่า มีการกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจยานยนต์ต้องแสดงผลจากที่มีการแสดงผลของภาวะโลกร้อนเพิ่มเติมในฉลากแสดงมลพิษ ที่เรียกว่า EP Label โดยมีการบัญญัติให้รถยนต์ภายในรัฐต้องมีการแสดงข้อมูลควันพิษ Smog Index Label ร่วมกับข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก Global Warming Score ซึ่งการแสดงผลดังกล่าว เป็นบทบังคับตาม Assembly Bill No. 1229 (Chapter 575) ดังนั้นจึงอาจมีแนวโน้มที่จะมีการพัฒนาให้มีการบังคับให้ผู้ประกอบการต้องแสดงผลจากคาร์บอนสำหรับผลิตภัณฑ์แก่ผู้บริโภคได้

อย่างไรก็ดี การบังคับใช้ฉลากคาร์บอนอาจเป็นกรณีที่น่าไปสู่การเกิดมาตรการกีดกันทางการค้าในอนาคตโดยการใช้ข้ออ้างเรื่องมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในอดีต มีการพิพาทกันเสมอ เช่น คดีห้ามนำเข้าหมูหรี คดีปลาทูน่า คดีกุ้งเต่า เป็นต้น ซึ่งในประเด็นภาวะโลกร้อนก็มีการกล่าวอ้างในศตวรรษนี้ว่า การใช้ฉลากคาร์บอนอาจเป็น

ข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศในอนาคตก็ได้ โดยหากประเทศใดมีข้อกำหนดให้สินค้าที่ผลิตต้องมีการแสดงฉลากคาร์บอนซึ่งถ้าไม่แสดงก็จะมิให้นำเข้าผลิตภัณฑ์นั้นย่อมกลายเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายใน ซึ่งการใช้ข้อกำหนดนั้นเป็นไปตามข้ออ้างใน มาตรา 20 (b) ของแกตต์ ที่เป็นบทเฉพาะเพื่อความจำเป็นในการปกป้องและคุ้มครองชีวิต หรือ สุขภาพอนามัย ของมนุษย์ พืช สัตว์ หรืออ้างมาตรา 20 (g) ของแกตต์ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่อาจสูญพันธุ์หรือหมดสิ้นไป

จากการวิเคราะห์ว่า มาตรการฉลากคาร์บอนอาจถูกกำหนดให้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าในอนาคตหรือไม่ก็ตาม ในขณะนี้ยังไม่มีกรณีศึกษาเป็นตัวอย่าง แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า แม้การใช้ฉลากคาร์บอนอาจถูกพิจารณาว่าเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าในอนาคตและอาจมีผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศก็ตาม แต่การใช้ข้อมูลในฉลากคาร์บอนน่าจะเกิดประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมและเป็นมาตรการสำคัญที่จะมีความเชื่อมโยงไปสู่การดำเนินการลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ ซึ่งหากผู้นำของรัฐ ประชาชน ผู้ประกอบการ ผู้บริโภคต่างให้ความสำคัญและร่วมกันผลักดันให้เกิดมาตรการที่ทำให้ลดปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจก ย่อมจะเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องต่อพิธีสารเกียวโต ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันในลักษณะพหุภาคีของหลาย ๆ ประเทศ ในการมุ่งเป้าลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกและสอดคล้องหลักการในปฏิญญาแห่งกรุงริโอเดอจาเนโร เรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าการใช้ฉลากคาร์บอนน่าจะเกิดประโยชน์ที่สำคัญ ดังนี้

1) การแสดงฉลากคาร์บอน จะเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบของผู้ประกอบการที่พึงมีต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และต่อรัฐประเทศ ในการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งการแสดงฉลากนั้น ข้อมูลที่เกิดขึ้นจะทำให้ผู้ประกอบการสามารถกำหนดนโยบายและวิธี การในการควบคุมกระบวนการผลิต โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่เกิดจากการใช้ตัวเลขที่แสดงค่าปริมาณของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ที่ปล่อยออกจากกระบวนการผลิต

2) การเปิดเผยตัวเลขค่าคาร์บอนไดออกไซด์ จะทำให้หน่วยงานภาครัฐที่เป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบต่อการกำหนดมาตรฐานหรือนโยบายในการลดก๊าซเรือนกระจกสามารถที่จะกำหนดทิศทางและกลไกในการนำไปสู่สังคมเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำโดยใช้ตัวเลขที่เกิดจากฉลากและจากการรายงานของผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ฉลาก

คาร์บอนเป็นข้อมูลฐานต่อการจัดทำบัญชีก๊าซเรือนกระจกแห่งชาติ เพื่อประโยชน์ในการค้าระหว่างประเทศในอนาคตและเพื่อความยั่งยืนอย่างแท้จริงของสังคม

3) การแสดงผลการคาร์บอนอาจพัฒนาสู่การกำหนดหลักเกณฑ์ในส่วนของมาตรา 96 และมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในกรณีการกำหนดค่าเสียหาย เพื่อเป็นการนำค่าชดเชยที่ได้จากผู้ก่อมลพิษกลับสู่กระบวนการในการฟื้นฟูและเยียวยาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป

อย่างไรก็ดี การใช้ผลการคาร์บอนอาจมีปัญหาข้อบกพร่องที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับรู้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องได้ เช่น การแสดงตัวเลขผลการคาร์บอนของผู้ประกอบการ ไม่ได้เป็นการทำให้ผู้บริโภคเข้าใจว่า ตัวเลขที่แสดงนั้นเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสินค้าในหมวดหมู่เดียวกันแล้วของผู้ประกอบการรายใดจะลดมากกว่ากัน เพราะการประเมินข้อมูลวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Assessment--LCA) ของแต่ละผู้ประกอบการผลิตย่อมมีความแตกต่างทั้งในด้านระยะทาง วัตถุดิบ และปริมาณการใช้เชื้อเพลิง และความสนใจในการขอรับรองผลการคาร์บอน อาจทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ครอบคลุมในทุกผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาจทำให้ไม่อาจแสดงถึงปริมาณของการลดลงของปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและที่สำคัญคือ ข้อมูลในผลการคาร์บอนปัจจุบันมุ่งเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ชนิดเดียวเท่านั้น ยังไม่ได้รวมก๊าซชนิดอื่น ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของก๊าซเรือนกระจกด้วย

ในความเห็นของผู้ศึกษา แม้ว่าผลการคาร์บอนอาจจะมีข้อบกพร่องบ้างแต่หากพิจารณาถึงภาพรวมของนวัตกรรมการติดฉลากเพื่อลดโลกร้อนนำเสนอให้ผู้บริโภคได้ทราบ การที่ผลการคาร์บอนไม่ได้รวมเอาตัวเลขของก๊าซเรือนกระจกชนิดอื่นก็ตามแต่การแสดงผลการคาร์บอนไม่ว่าจะเป็นฉลากลดการคาร์บอน (Carbon Reduction Label) หรือฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint Label) ต่างย่อมมีประโยชน์และเป็นการผลักดันให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแนวคิดในการใช้หลักความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น และทำให้ผู้บริโภคเกิดความตระหนักรู้และมีส่วนร่วมต่อการรักษาและพิทักษ์ชั้นบรรยากาศเพิ่มมากขึ้น ฉะนั้นการใช้เสรีภาพของผู้ประกอบการในการแสดงผลการคาร์บอนควรมี

การพัฒนาขยายความครอบคลุมให้เป็น “กรณีจำเป็น” ที่ผู้บริโภคควรได้รับรู้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคอย่างสมบูรณ์

2. ปัญหากรณีจำเป็นหรือกรณีอื่นเพื่อคุ้มครอง

สิทธิผู้บริโภคในการรับรู้ราคาค่ารับ

เจตนารมณ์ที่สำคัญของกฎหมายเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค คือ ป้องกันมิให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบจากการเสนอราคาสินค้า หรือโฆษณาสินค้าที่ไม่เป็นธรรม หรือเกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปที่เป็นการทำให้ผู้บริโภคเสียหายจากการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาในการทำคําสอนซื้อสินค้าหรือรับบริการ เนื่องจากปัจจุบันการเสนอสินค้าและบริการต่าง ๆ ต่อประชาชนนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาได้นำวิชาการในทางการตลาดและทางการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาด และความจริงที่เกี่ยวข้อง กับคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องทันทั่วทั้งที่

อย่างไรที่เรียกว่าเป็นผู้บริโภค ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับเดิมก่อน มีการแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541 อธิบายว่าผู้บริโภค คือ บุคคลที่ต้องเสียค่าตอบแทนในการได้สินค้านั้นมาเท่านั้น ไม่รวมถึงบุคคลที่ไม่ได้เสียค่าตอบแทน ซึ่งทำให้เกิดข้อขัดข้อง และทำให้เกิดปัญหาสำหรับผู้ที่ได้ใช้สินค้า แต่ไม่ได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนทำให้ไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย ทำให้ใน พ.ศ. 2541 มีการแก้ไขบทนิยามของผู้บริโภค ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองที่แท้จริง คือ ให้ความคุ้มครองในความหมายอย่างกว้างและเป็นผู้บริโภคตามความเป็นจริง (De Facto Consumer) ไม่ต้องคำนึงว่าผู้บริโภคจะมีการก่อนิติสัมพันธ์หรือไม่ เนื่องจากกฎหมายขยายความเพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลซึ่งเป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์หรือรับบริการโดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทนก็ถือเป็นผู้บริโภคได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้บริโภคตามความหมายของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541 ภายหลังการแก้ไขคือ หากเป็น

ผู้ซื้อหรือผู้ให้บริการจากการประกอบธุรกิจ หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือผู้ให้บริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม ผู้นั้นย่อมมีสิทธิเป็นผู้บริโภคโดยชอบตามกฎหมาย

ฉะนั้น ภารกิจที่สำคัญของรัฐสวัสดิการคือ มีหน้าที่ดูแลและคุ้มครองพิทักษ์รักษาสหสิทธิผู้บริโภค โดยเฉพาะในการซื้อสินค้าเพื่ออุปโภคบริโภคซึ่งคำว่า “ซื้อ” ในที่นี้รวมความถึงการเช่า การเช่าซื้อ หรือการได้มาด้วยประการใด ๆ โดยให้ค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคส่วนมากยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในคุณภาพของสินค้า จำเป็นที่ผู้ประกอบการต้องให้ข้อมูลและความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริโภคในการใช้สินค้าอย่างถูกวิธี ไม่เกิดโทษหรือเป็นพิษต่อร่างกาย อนามัย

การใช้ฉลากคาร์บอน คือ การโฆษณาด้วยการแสดงข้อความตามที่ปรากฏในมาตรา 30 ที่แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541 คือกำหนดให้สินค้าต้องแสดงข้อมูล รายละเอียดของผลิตภัณฑ์ ตามกฎหมายกำหนดเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาที่เป็นประโยชน์ต่อการบริโภคโดยข้อบัญญัติในมาตรา 30 หลังจากมีการแก้ไขในปี พ.ศ. 2541 แล้ว ให้สินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและสินค้าที่สั่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากทั้งสิ้น โดยไม่ต้องให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาได้ เพราะเป็นการกำหนดโดยบทบัญญัติกฎหมายแล้ว ยกเว้นเป็นสินค้าที่คณะ กรรมการว่าด้วยฉลากเห็นว่าควรต้องมีการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเป็นอำนาจตามมาตรา 30 วรรคท้าย ที่ให้อำนาจคณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากได้ ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่า

- 1) เป็นสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ ร่างกายหรือจิตใจ เนื่องในการใช้สินค้าหรือโดยสภาพของสินค้านั้น
- 2) เป็นสินค้าที่ประชาชนทั่วไปใช้เป็นประจำ ซึ่งการกำหนดฉลากของสินค้านั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคในการที่จะทราบข้อเท็จจริงในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้านั้น แต่สินค้านั้นไม่เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก

จากการวิเคราะห์บทบาทของการใช้ฉลากคาร์บอนในปัจจุบัน ไม่ปรากฏว่ามีการบัญญัติกฎหมายใด ๆ ขึ้นควบคุมการใช้ฉลากคาร์บอนเป็นการเฉพาะ กฎหมาย-

คัมครองผู้บริโภค ใช้คำว่า “กรณีจำเป็นหรือกรณีอื่นเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค” ซึ่งการผลิตสินค้าในอดีตยังไม่มีกรกล่าวถึงการแสดงข้อมูลด้านการใช้พลังงาน เพราะมุ่งแต่จะทำการผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณมาก ๆ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น หลังจากการปล่อยของเสีย มลพิษขึ้นสู่ชั้นบรรยากาศ ทำให้ยังไม่เล็งเห็นถึงกรณีจำเป็นที่ควรจะเป็นอีกกรณีหนึ่งของการคุ้มครองสิทธิในการรับรู้เรื่องภาวะโลกร้อนที่เกิดจากกระบวนการผลิตของผู้ประกอบการที่ก่อให้เกิดมลพิษก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ กระทั่งเมื่อความรุนแรงจากภาวะโลกร้อน สร้างความเสียหายต่อสังคม เศรษฐกิจ และมีการนำ ไปสู่การขยายการซื้อขายแบบใหม่คือ การซื้อขายคาร์บอนเครดิต ข้อกล่าวอ้างในประเด็นภาวะโลกร้อน ทำให้มีการคิดวิธีการในการป้องกันและควบคุมมิให้เกิดการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศมากเกินไป โดยในต่างประเทศเริ่มใช้วิธีการแสดงค่าคาร์บอนไดออกไซด์จากกระบวนการผลิตที่ผลิตภัณฑ์ด้วยเครื่องหมายฉลากคาร์บอน เพื่อให้ผู้บริโภคเห็นและเลือกบริโภคสินค้าที่จะก่อให้เกิดสังคมสีเขียวหรือสังคมคาร์บอนต่ำ โดยในประเทศสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) ผู้บริโภคมีแนวโน้มในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่แสดงฉลากคาร์บอนในห้างสรรพสินค้าเทสโก้ และในประเทศฝรั่งเศส ก็มีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีฉลากคาร์บอนอย่างแพร่หลายในห้างคาสโนกรุป

การแสดงผลด้วยฉลากคาร์บอนในต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นการเสนอฉลากประเภทฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์ คือ การแสดงค่าคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากวิธีการประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Assessment--LCA) ตลอดทั้งวัฏจักรชีวิต ซึ่งในส่วนของฉลากคาร์บอนในประเทศไทย มีการใช้ฉลากลดคาร์บอนเพิ่มด้วย เพื่อให้เกิดการรับรองฉลากที่รวดเร็ว เนื่องจากมีกรรมวิธีที่ไม่สลับซับซ้อนมากและอยู่ในวิสัยที่ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการได้เพราะเป็นการลดการใช้พลังงาน ดังนั้นภายใต้บทบัญญัติในมาตรา 31 (3) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 “...ต้องระบุข้อความอันจำเป็น ได้แก่ ราคา ปริมาณ วิธีใช้ ข้อแนะนำ ค่าเตือน วัน เดือน ปี ที่หมดอายุในกรณีเป็นสินค้าที่หมดอายุได้ หรือกรณีอื่น เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา...”

การกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งเป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือผู้ส่งหรือผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อขายซึ่งสินค้าที่ควบคุมฉลาก แล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดทำฉลากก่อนขายและฉลากนั้นต้องมีข้อความตามที่กฎหมายระบุไว้ วิเคราะห์ได้ว่า สินค้าที่ควบคุมฉลากนั้น ไม่มีการบังคับให้สินค้าทุกประเภท ต้องแสดงฉลากเนื่องจากการที่ให้ผู้ประกอบการต้องปิดฉลากสินค้า ถือว่าเป็นการสร้างภาระในการเพิ่มต้นทุน และโดยเฉพาะในผู้ประกอบการรายกลางถึงรายเล็ก อาจไม่สามารถที่จะเสนอฉลากของสินค้าที่ถูกควบคุมได้ทุกกรณี กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเองก็หาได้มีวัตถุประสงค์ที่จะต้องให้ผู้ประกอบการทุกประเภท ต้องมีการถูกควบคุมด้วยฉลาก เว้นแต่เป็นไปตามมาตรา 30 วรรคท้าย

การที่มาตรา 30 ระบุกว้าง ๆ เป็นการทั่วไป ไม่มีสภาพบังคับ ผู้ประกอบการจึงมีโอกาสและทางเลือกในการที่จะแสดงข้อมูลเพียงใดก็ได้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจว่าจำเป็นต่อสุขภาพของผู้บริโภคหรือไม่ การพิจารณาว่าข้อความอันจำเป็นหรือกรณีอื่น ๆ ไม่มีการกำหนดมาตรฐานของการแสดงข้อมูลว่าในกรณีใดที่จะถือเป็น ความจำเป็น หรือกรณีอื่น ๆ ฉะนั้น การเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการใช้ดุลพินิจตามความสมัครใจในการแสดงการโฆษณาว่าสินค้ามีฉลากคาร์บอนหรือไม่ จึงไม่เป็นการต้องห้ามด้วยกฎหมายแต่อย่างใด

ผู้ศึกษาเห็นว่า ภาวะโลกร้อน เป็นปัญหาที่ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และสุขภาพอนามัยของผู้บริโภคแล้ว ต้องถือเป็นกรณีจำเป็นประการหนึ่งที่ หากมีการนำเสนอข้อมูลค่าคาร์บอนแล้ว จะเกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภค ซึ่งหากพิจารณาประเภทของสินค้าที่มีสัดส่วนการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเกิดปัญหาภาวะโลกร้อนนั้น การกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร ต้องแสดงค่าคาร์บอนน่าจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วมมากกว่าเพราะเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคใช้เป็นประจำวัน แม้ว่าในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 จะไม่สามารถกำหนดให้สินค้าทุกชนิดต้องเป็นสินค้าที่ถูกควบคุมก็ตาม เนื่องจากการที่จะบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ผู้ประกอบการต้องดำเนินการแจ้งหรือแสดงฉลากของสินค้าควบคุม แม้จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคก็ตาม แต่ในแง่ของการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการแล้ว การที่กฎหมายสร้างข้อบัญญัติให้สินค้า

ทุกประเภทต้องมีการแสดงฉลากทุกผลิตภัณฑ์นั้น ย่อมเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ประกอบการต้องมีการระในการเสียค่าใช้จ่าย ต้องมีต้นทุนที่เพิ่มมากขึ้นจากการแสดงฉลากของสินค้าที่ถูกควบคุม ซึ่งแนวทางที่จะทำให้มาตรการฉลากคาร์บอน เป็นมาตรการที่เกิดขึ้นโดยกฎหมายบังคับในขณะนี้ จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะดำเนินการได้ยากและอาจก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี

ด้วยเหตุผลที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ประกอบการอาจมีภาระของต้นทุนที่เพิ่มมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การส่งเสริมมาตรการสมัครใจ ด้วยการใช้แนวทางในการลดค่าใช้จ่ายด้านภาษี อาจทำให้ผู้ประกอบการอาจแสดงความรับผิดชอบร่วมต่อสังคมในการร่วมแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อนเพิ่มมากขึ้นในระยะแรก ส่วนในภาคธุรกิจที่มีการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในปริมาณที่มาก สมควรที่จะมีการกำหนดข้อบังคับให้ควรต้องมีการแสดงฉลากคาร์บอน ซึ่งภาคธุรกิจที่มีส่วนในการสร้างปัญหาภาวะโลกร้อน คือ ภาคของผู้ประกอบธุรกิจอาหาร และ ภาคของเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งในส่วนของภาคผู้ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้านั้น ในปัจจุบันมีการใช้ฉลากประหยัดไฟฟ้าเบอร์ 5 ที่มีการใช้อย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ยังมีเครื่องใช้ไฟฟ้าเช่น เครื่องปรับอากาศ หลอดฟลูออเรสเซนต์ ที่มีการออกข้อกำหนดฉลากเขียวประกอบด้วยเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถใช้ข้อกำหนดดังกล่าวเพื่อขอการรับรองฉลากเขียวได้ โดยการใช้ฉลากทั้งสองประเภท หากพิจารณาในประเด็นของการใช้ฉลากเพื่อรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแล้ว ฉลากดังกล่าวก็เป็นฉลากที่ใกล้เคียงกับการใช้ฉลากคาร์บอน เพียงแต่ในการแสดงตัวเลขนั้นการใช้ตัวเลขจากฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์ สามารถที่จะทำให้ผู้ผลิตมีข้อมูลที่เกิดจากระบวนการผลิตที่ชัดเจนกว่าในกระบวนการผลิตขั้นตอนใดที่ส่งผลกระทบต่อชั้นบรรยากาศมาก และกำหนดมาตรการในการแก้ไข เป้าหมายของการใช้เครื่องหมายฉลากเขียวนั้น เป็นการแสดงภาพรวมตลอดกระบวนการประเมินวัฏจักรชีวิต ซึ่งไม่ได้มีการแสดงตัวเลขของปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในภาพรวม การใช้ฉลากทั้งสามประเภท ย่อมมีขึ้นเพื่อมุ่งให้ความคุ้มครองทั้งต่อสิ่งแวดล้อม และการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านของ การรับรู้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น จากข้อมูลเดิมที่มีในผลิตภัณฑ์

ดังนั้น การเสนอข่าวสารในด้านปัญหาภาวะโลกร้อนด้วยฉลากจึงเป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะสามารถทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้ ความรับผิดชอบร่วมและมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการบริโภคสู่การบริโภคที่ยั่งยืน โดยในการแสดงตัวเลขค่าคาร์บอนของผู้ประกอบการจะเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งไม่เพียงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชีวิตเฉพาะของตนเท่านั้น แต่ยังขยายการรับรู้ไปถึงข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาภาวะโลกร้อน ซึ่งเป็นการยกระดับความรู้ของผู้บริโภคให้เพิ่มมากขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และยังเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าสินค้าใหม่ทดแทนในคดีสิ่งแวดล้อมและเป็นพื้นฐานของการใช้ข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริงที่สอดคล้องต่อแนวคิดในการพัฒนาหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย

ผู้ศึกษาเห็นว่า การแสดงค่าคาร์บอนไดออกไซด์เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นกรณีอื่น ๆ ที่จัดทำขึ้นเพื่อปกป้องชีวิตของมนุษย์ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และรักษาทรัพยากรธรรมชาติตามแนวทางของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการดำเนินการที่เหมาะสมในการแสดงถึงเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิในการรับรู้ (Right to be Inform) ของผู้บริโภคให้เพิ่มมากขึ้นจากเหตุการณ์ปกติทั่ว ๆ ไป ผู้ประกอบการสามารถที่จะแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากกระบวนการผลิตได้ เนื่องจากภาวะโลกร้อนหาใช่เรื่องไกลตัวไม่ แต่กระทบต่อสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อม การไม่มีมาตรการทางกฎหมายให้ผู้ประกอบการแสดงตัวเลขค่าคาร์บอนไดออกไซด์ อาจเป็นการกระทำละเมิดต่อสิทธิในการรับรู้ข้อมูลโดยไม่จงใจ อันเกิดจากการละเลยเพิกเฉยของผู้ประกอบการ โดยอาจเห็นว่าไม่ได้เป็นประเด็นโดยตรงต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากกระบวนการผลิตจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภค เนื่องจากเป็นสินค้าที่อยู่ในกลุ่มของผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม ที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคอย่างสมบูรณ์ ในการมีส่วนร่วมรับรู้ในการลดปัญหาภาวะโลกร้อน นอกจากนี้หากพิจารณาบทบัญญัติ ในมาตรา 32 ยังกำหนดเป็น ข้อยกเว้น ข้อยกเว้นอีกว่า ข้อความของฉลากตามมาตรา 30 ต้องไม่เป็นการบังคับให้

ผู้ประกอบการธุรกิจต้องเปิดเผยความลับทางการผลิต เว้นแต่ข้อความดังกล่าวจะเป็น
 สิ่งจำเป็นที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้บริโภค คำว่าสิ่งจำเป็น
 ที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้บริโภค คำว่า “สุขภาพและอนามัย”
 ปัจจุบัน สภาพภูมิอากาศเป็นต้นเหตุที่สำคัญต่อการเกิดผลกระทบ สุขภาพอนามัยของ
 มนุษย์ด้วย การที่ชั้นบรรยากาศมีการสะสมตัวอย่างมากของปริมาณก๊าซคาร์บอน-
 ไดออกไซด์ มีการวิจัยแล้วว่า อุณหภูมิโลกที่ร้อนขึ้นส่งผลกระทบต่อชีวิต สุขภาพ-
 อนามัย และความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งก็คือผู้บริโภค ฉะนั้น โดยอาศัยอำนาจของ
 คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก สมควรให้มีการออกประกาศให้
 ผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร โดยเฉพาะกลุ่มของน้ำมันพืช และข้าวสาร ควรมีหน้าที่
 ในการแสดงความรับผิดชอบร่วมต่อสังคมและเคารพต่อสิทธิผู้บริโภคเพิ่มเติมด้วย
 การแสดงฉลากคาร์บอน ที่มีขนาดของฉลากคาร์บอนที่เหมาะสม สังเกตเห็นได้ชัดเจน
 เหมือนกรณีของฉลากประหยัดไฟฟ้าเบอร์ 5 ที่มีการแสดงฉลากที่มีความชัดเจนไม่เล็ก
 จนทำให้ผู้บริโภคไม่เห็น และละเลยต่อความสำคัญของเครื่องหมายฉลากคาร์บอน

3. มาตรการบังคับโทษผู้ก่อการคาร์บอน-

ไดออกไซด์กับหลักข้อสันนิษฐานตาม

ความเป็นจริง (Res Ipsa Loquitur)

การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ
 มีหน้าที่ในการรับผิดชอบชำระค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย ไม่ว่าการรั่วไหลหรือ
 แพร่กระจายของมลพิษ จะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของ
 หรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษหรือไม่ก็ตาม เป็นความรับผิดชอบโดยที่ผู้กระทำอาจ
 ไม่ได้กระทำการ โดยจงใจจะก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรง เพราะหากผู้ประกอบการ
 จงใจก่อให้เกิดความเสียหายก็จะเป็นการกระทำผิดตามหลักในเรื่องละเมิดทั่วไป
 ตามทฤษฎีความผิดเมื่อมีการกระทำผิด (Fault Liability) แต่สำหรับคดีผู้บริโภคหรือ
 คดีสิ่งแวดล้อม เป็นคดีที่กำหนดความรับผิดชอบขึ้นเป็นพิเศษ เรียกว่า “ความรับผิดโดย
 เคร่งครัด” (Strict Liability) ดังที่ปรากฏในมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองและ-

รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 คือ แม้ว่าผู้หนึ่งจะไม่ได้เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรงจากการกระทำการปล่อยมลพิษ แต่กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เพียงแต่เป็นผู้ครอบครองหรือเป็นเจ้าของ ก็ต้องมีความรับผิดชอบแล้ว ตามหลักในเรื่องความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด

ดังนั้น เพื่อเป็นการผลกระทบในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้เสียหายในหลักละเมิดทั่ว ๆ ไป เพราะว่าปัญหามลพิษที่เกิดจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์นั้น ผู้บริโภคไม่สามารถพิสูจน์ได้เลยว่าความเสียหายที่เกิดจากกระบวนการหรือขั้นตอนใด สาเหตุใด ทำให้ไม่สามารถเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าสินไหมทดแทนจากผู้ประกอบการ

ผู้ศึกษาเห็นว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในหมวด 6 ความรับผิดทางแพ่งในปัจจุบัน ไม่สอดคล้องต่อแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ เพราะการกำหนดหลักการกว้าง ๆ ทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ไม่เกิดประสิทธิผล การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังคงปรากฏอยู่ เพราะผู้ประกอบการหรือผู้ก่อความเสียหายยังไม่ทราบว่าความเสียหายที่ตนก่อขึ้นนั้น จะคิดคำนวณเป็นค่าเสียหายเพียงใด ซึ่งในมาตรา 97 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำหรือละเว้นกระทำการด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทำลายหรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นของรัฐ หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่รับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐ ตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหายหรือเสียหายนั้น”

จากหลักกฎหมายดังกล่าว “การกระทำหรือละเว้น . . . โดยมิชอบด้วยกฎหมาย” เมื่อกระบวนการผลิตของผู้บริโภค เป็นส่วนหนึ่งของการก่อภาวะโลกร้อน ย่อมถือว่าการที่ผู้ประกอบการไม่เปิดเผยข้อมูลเพื่อให้เกิดกระบวนการในการแสดงความรับผิดชอบร่วมและการมีส่วนร่วมในการบรรเทาภาวะโลกร้อน ถือว่าผู้หนึ่งเป็นผู้กระทำผิดเป็นอาชญากรสิ่งแวดล้อม โดยถือว่าการละเว้นการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งผลของการละเว้นทำให้เกิดปัญหาภาวะโลกร้อนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัยของมนุษย์โดยรวม และยังทำให้ทรัพยากรที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินได้รับความเสียหาย

ผู้ศึกษาเห็นว่า การใช้ฉลากคาร์บอนเพื่อแสดงตัวเลขการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากกระบวนการผลิตสินค้า จะทำให้มีการบัญญัติข้อบทลงโทษที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ก่อความเสียหายต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำของตน จึงเสนอให้เพิ่มหมวดการชดเชยค่าสินไหมทดแทนขึ้นเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ดังนี้ “ในกรณีที่ผู้เป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษรายใดไม่ดำเนินการแสดงข้อมูลที่เกิดจากกระบวนการผลิตที่ก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำรายงานผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม หรือการแสดงผลในรูปแบบของเครื่องหมาย ตราสัญลักษณ์หรือฉลากที่เกี่ยวกับการแสดงปริมาณค่าคาร์บอนที่เกิดจากกระบวนการผลิต เช่น ฉลากคาร์บอน ฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์ให้ผู้นั้นมีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และมีหน้าที่ชำระค่าปรับ

กรณีตามวรรคแรก การกำหนดค่าปรับในการไม่แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากกระบวนการผลิตให้เสียค่าปรับในอัตราร้อยละ 2 ของปริมาณของค่าคาร์บอนไดออกไซด์ที่ปล่อยเกินไปในภาคธุรกิจนั้น ๆ

การกำหนดปริมาณค่าคาร์บอนไดออกไซด์ที่ปล่อยออกสู่ชั้นบรรยากาศให้เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ร่วมกับกรมควบคุมมลพิษ กำหนดมาตรฐานในการควบคุมการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์”

นอกจากการกำหนดหมวดความรับผิดชอบเป็นการเฉพาะดังกล่าวแล้ว ปัญหาสำคัญในการเรียกร้องให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าสินไหมทดแทน คือ การพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐานในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นเรื่องที่ทำได้ยากอย่างยิ่งสำหรับบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เพราะผู้เสียหายจะไม่อาจทราบได้ว่าในกระบวนการผลิตขั้นตอนใดที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งหากมีการนำหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pay Pollution) ซึ่งเป็นการนำทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ที่คล้ายกับการดำเนินคดีบริโภคมมาพิจารณา ก็เป็นการนำแนวคิดในเรื่องข้อสันนิษฐานตาม

ความเป็นจริง ตามหลักการ Res Ipsa Loquitur คือ หลักสรรพสิ่งพูดแทนตัวมันเอง⁵ หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย ไม่จำเป็นต้องใช้หลักการในเรื่องการนำสืบ ด้วยพยานหลักฐานทั่ว ๆ ไปที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใด ผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ เพื่อให้ได้ความตามข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้าง” เพราะการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี ผู้บริโภคและคดีสิ่งแวดล้อม ล้วนแล้วแต่เป็นกฎหมายพิเศษ ที่ในกระบวนการนำสืบ เป็นเรื่องที่ฝ่ายผู้ได้รับความเสียหายไม่สามารถที่จะสืบพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ตน จะกล่าวอ้างได้เลย เพราะว่าไม่อยู่ในวิสัยที่จะทำได้ ต้องให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบอก เรื่องราวของตัวเอง (Should tell its own Story) กล่าวคือ ข้อเท็จจริงที่โจทก์กล่าวอ้าง เป็นข้อเท็จจริงที่ฝ่ายจำเลย หรือ ผู้ก่อมลพิษเท่านั้นที่รู้เห็นว่าขั้นตอนใดที่ก่อมลพิษ ดังนั้น หน้าที่ของโจทก์จึงมีเพียงพิสูจน์ว่าเกิดความเสียหายกับตนหรือกับทรัพยากร- ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวแล้วเท่านั้น

ผู้ศึกษาจึงสนับสนุนให้นำหลักข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริง (Res Ipsa Loquitur) มาปรับใช้ทั้งในคดีผู้บริโภคและคดีสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในการใช้ฉลาก- คาร์บอน ควรนำตัวเลขค่าคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในการพิสูจน์ถึง ความรับผิดชอบของผู้ก่อมลพิษที่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อชั้นบรรยากาศ ที่นำมาสู่ภาวะ- โลกร้อน เพื่อกำหนดมาตรการบังคับโทษในคดีสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน เกิดประสิทธิภาพ ในการบังคับใช้กฎหมาย

⁵วาสนา หงส์เจริญ, “การดำเนินคดีผู้บริโภคในศาลยุติธรรม: ศึกษาเฉพาะเรื่อง การระงับการพิสูจน์,” (ประกาศนียบัตรหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 11, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2551), หน้า 14.

4. กลไกการตรวจสอบฉลากคาร์บอนภายหลัง การขึ้นทะเบียนกับองค์การบริหารจัดการ- ก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน)

ภายใต้พันธกิจหลักที่สำคัญขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ประกอบด้วยการปฏิบัติหน้าที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) วิเคราะห์ กลั่นกรอง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้คำรับรองโครงการที่ลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามกลไกการพัฒนาที่สะอาด
- 2) ติดตามประเมินผลโครงการที่ได้รับคำรับรอง ส่งเสริมการพัฒนาโครงการ และการตลาดซื้อขายปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ได้รับการรับรอง เป็นศูนย์กลางข้อมูล ที่เกี่ยวกับสถานการณ์ดำเนินงานด้านก๊าซเรือนกระจก
- 3) จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับโครงการที่ได้รับคำรับรอง และการขายปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ได้รับการรับรอง (Carbon Credit)
- 4) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ ตลอดจนให้คำแนะนำแก่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก

จากการปฏิบัติหน้าที่กล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่า กระบวนการหรือกลไกในการตรวจสอบและควบคุมดูแลการใช้ฉลากคาร์บอนภายหลังจากมีการขึ้นทะเบียนแล้วนั้น ยังไม่เป็นการกิจหลักที่กำหนดให้เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้บริโภคเกิดความตระหนักรู้ถึงแนว ทางในการใช้ฉลากคาร์บอนซึ่งจากที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 มาตรการในการเฝ้าระวังและทวนสอบฉลากคาร์บอนทั้งสองประเภทในขณะนี้ อยู่ในความดูแลของเลขานุการ โครงการฯ เป็นผู้คอยดูแลและเฝ้าระวังสุ่มตรวจสอบ เท่านั้น ซึ่งระยะเวลาในการตรวจ สอบแบ่งออกเป็น

- 1) การทวนสอบฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์นั้น ฝ่ายเลขานุการจะทำหน้าที่ในการตรวจเฝ้าระวังการรับรองเครื่องหมายฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นท์ ภายหลังจากผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการรับรองแล้วอย่างน้อย 6 เดือน โดยใช้วิธีการสุ่มตรวจจากแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือจากโรงงาน เพื่อดูว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองให้ใช้

เครื่องหมายรับรองคาร์บอนฟุตพริ้นท์ยังมีความสอดคล้องเป็นไปตามที่ได้รับการรับรองแล้วหรือไม่

2) การทวนสอบฉลากลดคาร์บอน มีมาตรการในการกำหนดการเฝ้าระวังและการตรวจสอบ ดังต่อไปนี้

(1) ฝ่ายเลขานุการโครงการฯ มีอำนาจตรวจสอบติดตามผลและประเมินการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากกระบวนการผลิตประจำปี ปีละ 1 ครั้ง โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในส่วนนี้จะอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ยื่นคำขอ หากพบว่ามีการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้น ฝ่ายเลขานุการโครงการฯ จะทำหนังสือแจ้งเตือนมายังผู้ยื่นคำขอเพื่อให้มีการดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อลดปริมาณการปลดปล่อยดังกล่าวลง

(2) ฝ่ายเลขานุการโครงการฯ มีสิทธิ์ตรวจสอบวิธีการใช้เครื่องหมายฉลากลดคาร์บอน โดยอาจจะตรวจสอบติดตามผลของว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนฉลากลดคาร์บอนว่าเป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่

(3) การตรวจสอบติดตามประเมินผลรวมถึงการเปิดรับการร้องเรียนจากประชาชน ผู้บริโภคและจากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากคู่แข่ง ผู้ผลิตรายอื่น ๆ เนื่องจากการแข่งขันอย่างเสรีในกลไกของการตลาด

จากข้อกำหนดในการทวนสอบโดยใช้บุคลากรในองค์กรเดียวกันที่ให้การรับรองเป็นหน่วยงานเดียวในการตรวจสอบ หากพิจารณาจากภารกิจหลัก ๆ ใน 4 ประการข้างต้น วัตถุประสงค์หลัก ๆ คือ การให้คำรับรองแก่โครงการกลไกสะอาดเป็นหลัก ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับโครงการขนาดใหญ่ และส่วนมากเป็นโครงการของรัฐ โครงการของภาคเอกชนขนาดใหญ่ ผู้ศึกษาเห็นว่าหากพิจารณาในด้านประสิทธิภาพของการลดก๊าซเรือนกระจกที่น่าจะเป็นไปได้แล้วสิ่งที่จะสร้างให้เกิดสังคมสีเขียวหรือสังคม คาร์บอนต่ำมากที่สุด คือ การสร้างเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดความรู้ในกลุ่มของผู้บริโภคต่อการบริโภคสินค้ามีฉลากคาร์บอน น่าจะเป็นแรงผลักดันสู่สังคมสีเขียวและการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจาก ผู้บริโภคเป็นผู้ซื้อสินค้าและผู้บริโภคคือกลุ่มคนที่อาจกำหนดให้สังคมดำเนินไปในทิศทางใดก็ได้ การเปิดโอกาส

ให้ประชาชนได้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีฉลากคาร์บอนจะเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาไปสู่สังคมที่ดีขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การมอบอำนาจให้เฉพาะเลขานุการ โครงการฯ เป็นผู้ทำการตรวจสอบภายหลังการขึ้นทะเบียนฉลากคาร์บอนแล้วเท่านั้นไม่น่าจะเพียงพอและเหมาะสม สมควรมีการกำหนดให้มีองค์การที่สามขึ้นต่างหาก เพื่อทำหน้าที่เฉพาะในการควบคุมและตรวจสอบการใช้ฉลากคาร์บอนภายหลังมีการอนุมัติแล้ว โดยผู้ศึกษาเสนอให้มีการจัดตั้งคณะทำงานชื่อว่า คณะทำงานตรวจสอบและควบคุมการใช้ฉลากคาร์บอนเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในการรับรู้ของผู้บริโภคต่อการใช้สินค้าที่มีฉลากคาร์บอนในการที่จะได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นธรรม จากผู้ประกอบการและยังเป็นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ผู้บริโภคหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และส่งเสริมให้เกิดการใช้ฉลากคาร์บอนเพื่อเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำให้เป็นไปตามวิถีแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป